

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2023, sen. zn. 29 ICdo 36/2023, ECLI:CZ:NS:2023:29.ICDO.36.2023.1

Číslo: 45/2024

Právní věta:

Usnesení, jímž insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění manželů uzavřenou insolvenčním správcem (popř. insolvenčními správci), lze napadnout (jen) návrhem (žalobou) na jeho zrušení, který lze podat do tří let od právní moci usnesení o jejím schválení. Insolvenční soud může zrušit usnesení o schválení takové dohody, je-li neplatná podle hmotného práva; vyvolaný spor není incidenčním sporem.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 30.05.2023

Spisová značka: 29 ICdo 36/2023

Číslo rozhodnutí: 45

Číslo sešitu: 4

Typ rozhodnutí: Rozsudek

Hesla: Insolvence, Smír, Společné jmění manželů, Vypořádání SJM

Předpisy: § 159 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 268 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 270 odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 271 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 272 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 274 zákona č. 182/2006 Sb.

§ 99 odst. 3 o. s. ř.

Druh: Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně b) proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 11. 2022, sp. zn. 75 ICm XY, 106 VSPH XY (KSPH 36 INS XY).

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Krajský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 26. 4. 2022, zamítl žalobu, kterou se žalobci [a) J. H. a b) V. H. (dále jen „dlužník“ a „dlužnice)] domáhali vůči žalovaným [1) Ing. J. K., jako (původnímu) insolvenčnímu správci dlužnice a 2) H. & P., v. o. s., jako insolvenčnímu

správci dlužníka] určení neplatnosti právního jednání - dohody o vypořádání zaniklého společného jmění dlužníků (výrok I.) a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výroky II. a III.).

2. Vrchní soud v Praze k odvolání žalobců rozsudkem ze dne 28. 11. 2022, potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok) a rozhodl o náhradě nákladů odvolacího řízení (druhý a třetí výrok).

3. Přitom šlo o v pořadí druhá rozhodnutí soudů nižších stupňů, když usnesení ze dne 9. 4. 2020, jímž insolvenční soud odmítl žalobu jako podanou neoprávněnými osobami [§ 160 odst. 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona)], zrušil Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 27. 10. 2021, uzavíraje, že právní úprava obsažená v ustanovení § 160 odst. 4 insolvenčního zákona není na poměry podané žaloby použitelná, přičemž insolvenční soud měl o žalobě rozhodnout rozsudkem.

4. Soudy nižších stupňů vyšly (ve vazbě na obsah insolvenčního spisu) z toho, že:

[1] Usnesením ze dne 15. 11. 2018, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužnice, prohlásil konkurs na její majetek a ustanovil insolvenčním správcem Mgr. J. N., LL.M.; usnesením ze dne 9. 4. 2019, insolvenční soud (mimo jiné) potvrdil rozhodnutí schůze věřitelů ze dne 28. 3. 2019, kterým byl jmenovaný odvolán z funkce a novým insolvenčním správcem byl jmenován Ing. J. K.; usnesením ze dne 25. 6. 2020, insolvenční soud (mimo jiné) odvolal Ing. J. K. z funkce a novým insolvenčním správcem jmenoval prvního žalovaného.

[2] Usnesením ze dne 19. 11. 2018, insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek dlužníka, prohlásil na jeho majetek konkurs a insolvenčním správcem ustanovil společnost C. v. o. s.; usnesením ze dne 14. 2. 2019, insolvenční soud (mimo jiné) potvrdil rozhodnutí schůze věřitelů ze dne 14. 2. 2019, kterým byla výše označená společnost odvolána z funkce a novým insolvenčním správcem byl jmenován druhý žalovaný.

[3] Podáním doručeným insolvenčnímu soudu dne 24. 10. 2019 (B-322) původní insolvenční správce dlužnice (Ing. J. K.) navrhl, aby insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění dlužnice a dlužníka, kterou dne 22. 10. 2019 uzavřeli insolvenční správci obou dlužníků se souhlasem zástupců věřitelů obou dlužníků (dále též jen „dohoda o vypořádání společného jmění dlužníků“). Současně poukázal na závěry obsažené v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 11. 2016, podle nichž v poměrech, kdy byl prohlášen konkurs na majetek obou manželů, nelze užít ustanovení § 274 insolvenčního zákona (ve znění účinném k 15. 11. 2018 a k 19. 11. 2018).

[4] Usnesením ze dne 27. 2. 2020, které nabylo téhož dne právní moci, insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků, jejíž písemné vyhotovení tvoří přílohu usnesení.

5. Na tomto základě odvolací soud - vycházející z ustanovení § 7, § 159 odst. 1 písm. c) a g), § 268 odst. 1 a odst. 2 písm. a), § 270 odst. 1, § 271 a § 274 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 5. 2019, pro věc rozhodném) a z ustanovení § 99 odst. 1 věty první a odst. 3, § 159 a § 159a odst. 3 a 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“) - především konstatoval, že ustanovení § 159 insolvenčního zákona nezakládá věcnou legitimaci k podání žaloby, neboť pouze vymezuje okruh sporů, na něž dopadá procesní režim incidenčních sporů (§ 159 až § 164 insolvenčního zákona), mezi něž patří i projednávaná věc, neboť jejím předmětem je určení podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona.

6. Dále zdůraznil, že dohoda o vypořádání společného jmění dlužníků byla schválena insolvenčním

soudem (usnesením ze dne 27. 2. 2020), které nabylo právní moci a má účinky pravomocného rozsudku; proto je závazná i pro soudy ve smyslu ustanovení § 159a odst. 4 o. s. ř. a „její odklizení“ by bylo možno realizovat pouze žalobou na její zrušení podle ustanovení § 99 o. s. ř. Z povahy věci však plyne, že takovou žalobu nemůže podat nikdo jiný než účastníci řízení, v němž došlo ke schválení smíru (v poměrech dané věci insolvenční správci obou dlužníků a nikoli žalobci). Přitom žalobcům nesvědčí (ani) naléhavý právní zájem na požadovaném určení, neboť „vyhověním žalobě by nebyly odstraněny účinky usnesení, jímž byla dohoda schválena“. Za daného stavu tak nelze ve věci „posuzovat“ obsah dohody; bezvýznamná je rovněž argumentace dlužníků ohledně předlužení jejich společného jmění a nutnosti postupovat podle ustanovení § 274 insolvenčního zákona.

7. Konečně se odvolací soud ztotožnil i se závěrem insolvenčního soudu, podle něhož byl (původní) insolvenční správce dlužnice (Ing. J. K.) oprávněn uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků [skutečnost, že měl pozastavenou funkci insolvenčního správce podle ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, mu nebránila v tom, aby vykonával funkci insolvenčního správce v řízeních, v nichž již byl ustanoven].

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podala dlužnice dovolání, které má za přípustné (posuzováno podle obsahu dovolání) k řešení právní otázky, zda byla povinna domáhat se zrušení usnesení, jímž insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků, které je (podle jejího názoru) „nejenom neplatné, ale je i neúčinné“, když nebylo zveřejněno v insolvenčním rejstříku v souladu se zákonem; nesplňuje tak „náležitosti veřejné listiny a není závazné vůči všem účastníkům insolvenčního řízení a vůči tzv. třetím osobám“ [viz „usnesení“ Nejvyššího soudu ze dne 2. 7. 2013, sp. zn. [21 Cdo 2288/2012](#) (správně jde o rozsudek uveřejněný pod číslem 1/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 1/2014“)].

9. Dovolatelka je přesvědčena, že se mohla domáhat (určení) neplatnosti dohody o vypořádání společného jmění dlužníků, kterou byla dotčena na svých právech, „v samostatném incidenčním řízení“ (§ 159 odst. 1 a § 231 odst. 3 insolvenčního zákona), když „soudní rozhodnutí a soudní písemnosti, které byly vydány v rámci insolvenčního řízení po datu 19. 9. 2018, nejsou opatřeny dostatečnou úrovní elektronického podpisu, a proto je nelze považovat za veřejné listiny“. Žalovaní tak nejsou „v postavení“ insolvenčních správců, jimž by příslušelo oprávnění disponovat s její majetkovou podstatou, v důsledku čehož „je zde zcela zásadní důvod pro určení neplatnosti a neúčinnosti usnesení ze dne 27. 2. 2020“, kterého se domáhá žalobou podanou v této věci.

10. Dále dovolatelka (pro úplnost) konstatuje, že na základě „neplatně uzavřené dohody“ nemohlo dojít „k záměně prvního žalovaného tzv. *ex lege*“ (z Ing. J. K. na T. I., v. o. s.).

11. Konečně poukazuje na skutečnost, že se Ing. J. K. stal k 31. 7. 2019 ohlášeným společníkem společnosti A. I. OK v. o. s., pročež nadále nemohl vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba.

12. Proto požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí soudů nižších stupňů zrušil.

13. První žalovaný považuje dovolání „za nepřípustné, nedůvodné a obstrukční“; přitom poukazuje na závěry „usnesení Vrchního soudu v Praze“ [správně jde o rozsudek ze dne 14. 11. 2022].

III.

Přípustnost dovolání

14. Pro dovolací řízení je rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění; vzhledem k době rozhodnutí o úpadku dlužníků (15. 11. 2018 a 19. 11. 2018) je dále rozhodný insolvenční zákon ve znění účinném do 31. 5. 2019.

15. Dovolání je přípustné podle ustanovení § 237 o. s. ř. k řešení právní otázky dovolatelkou otevřené, týkající se (ne)důvodnosti žaloby o určení neplatnosti dohody o vypořádání společného jmění dlužníků, dosud Nejvyšším soudem v daných skutkových poměrech nezodpovězené.

IV. Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Podle ustanovení § 99 odst. 3 o. s. ř. schválený smír má účinky pravomocného rozsudku. Rozsudkem však může soud zrušit usnesení o schválení smíru, je-li smír podle hmotného práva neplatný. Návrh lze podat do tří let od právní moci usnesení o schválení smíru.

Podle ustanovení § 159 odst. 1 insolvenčního zákona incidenčnímu spory jsou (...) c) spory o vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela, (...) g) spory o určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo týkající se majetku nebo závazků dlužníka, je-li na takovém určení náležitý právní zájem.

Podle ustanovení § 268 insolvenčního zákona prohlášením konkursu zaniká společné jmění dlužníka a jeho manžela; byl-li vznik společného jmění dlužníka a jeho manžela vyhrazen ke dni zániku manželství, má prohlášení konkursu stejné majetkoprávní účinky jako zánik manželství (odstavec 1). Po prohlášení konkursu se provede vypořádání společného jmění manželů, které a) zaniklo podle odstavce 1, b) do prohlášení konkursu zaniklo, ale nebylo vypořádáno, nebo c) bylo zúženo smlouvou nebo rozhodnutím soudu a do prohlášení konkursu nebylo vypořádáno (odstavec 2).

Podle ustanovení § 270 odst. 1 insolvenčního zákona prohlášením konkursu přechází na insolvenčního správce oprávnění uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění manželů nebo navrhnout jeho vypořádání u soudu. Dohody o vypořádání společného jmění manželů uzavřené dlužníkem po prohlášení konkursu jsou neplatné.

Podle ustanovení § 271 insolvenčního zákona dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřená insolvenčním správcem je účinná, jakmile ji schválí insolvenční soud (odstavec 1). Insolvenční soud dohodu o vypořádání společného jmění manželů neschválí, je-li v rozporu s právními předpisy nebo jestliže s ní nesouhlasí věřitelský výbor (odstavec 2). Insolvenčním soudem schválená dohoda o vypořádání společného jmění manželů má účinky pravomocného rozsudku. Pro zrušení rozhodnutí o schválení dohody platí obdobně ustanovení občanského soudního řádu o zrušení usnesení o schválení smíru (odstavec 3).

Podle ustanovení § 272 insolvenčního zákona rozhodnutí o tom, zda schvaluje dohodu o vypořádání společného jmění manželů, doručuje insolvenční soud účastníkům dohody a věřitelskému výboru, a to zvlášť (odstavec 1). Proti rozhodnutí o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů není odvolání přípustné. Proti rozhodnutí, kterým insolvenční soud tuto dohodu neschválí, se mohou odvolat jen účastníci dohody (odstavec 2).

Podle ustanovení § 274 insolvenčního zákona, nelze-li provést vypořádání společného jmění manželů proto, že závazky dlužníka, které z něj mohou být uspokojeny, jsou vyšší než majetek, který náleží do společného jmění manželů, zahrne se celý majetek náležející do společného jmění manželů do

majetkové podstaty.

18. Obecně ke zrušení rozhodnutí insolvenčního soudu o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů (§ 272 odst. 3 insolvenčního zákona).

19. Za stavu, kdy je dohoda o vypořádání společného jmění manželů uzavřena insolvenčním správcem (popř. insolvenčními správci) účinná okamžikem, kdy ji schválí (usnesením) insolvenční soud (§ 271 odst. 1 insolvenčního zákona), a kdy má insolvenčním soudem schválená dohoda o vypořádání společného jmění manželů účinky pravomocného rozsudku (§ 271 odst. 3 věta první insolvenčního zákona), lze usnesení o schválení takové dohody napadnout (jen) návrhem (žalobou) na jeho zrušení (§ 271 odst. 3 věta druhá insolvenčního zákona). Takový návrh lze podat do tří let od právní moci usnesení o jejím schválení a (insolvenční) soud může usnesení o schválení dohody o vypořádání společného jmění manželů zrušit, je-li tato dohoda neplatná podle hmotného práva (§ 99 odst. 3 věta druhá a třetí o. s. ř.); vyvolaný spor není incidenčním sporem (nejde o žádný ze sporů určených ustanovením § 159 odst. 1 insolvenčního zákona). K tomu srov. v literatuře též Sprinz, P., Jirmásek, T., Řeháček, O., Vrba, M., Zoubek, H. a kol. Insolvenční zákon. Komentář. 1. vydání (2. aktualizace). Praha: C. H. Beck, 2021.

20. K obsahu smíru a povaze usnesení soudu o schválení smíru (§ 99 o. s. ř.) srov. např. stanovisko občanskoprávního kolegia bývalého Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 11. 1986, sp. zn. [Cpj 44/86](#), uveřejněné pod číslem 16/1987 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, z jehož závěrů Nejvyšší soud i nadále vychází (viz rozsudek ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. [29 Cdo 1962/2013](#), usnesení ze dne 29. 1. 2020, sp. zn. [29 Cdo 557/2018](#), a rozsudek ze dne 22. 9. 2021, sp. zn. [23 Cdo 1056/2020](#), uveřejněné pod čísly 22/2016, 87/2020 a 56/2022 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, jakož i rozsudek ze dne 28. 12. 2022, sen. zn. [29 ICdo 9/2021](#)). K tomu, že žalobu na zrušení usnesení o schválení smíru mohou podat jen účastníci smíru, srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2007, sp. zn. [29 Odo 862/2006](#) (ve spojení s usnesením Ústavního soudu ze dne 29. 2. 2008, sp. zn. [IV. ÚS 3135/07](#)), jakož i důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 6. 11. 2008, sp. zn. [22 Cdo 4452/2008](#), a ze dne 13. 1. 2022, sp. zn. [24 Cdo 501/2021](#).

21. K rozdílu mezi „přiměřenou“ a „obdobnou“ aplikací právní normy srov. např. náleží Ústavního soudu ze dne 5. 11. 2002, sp. zn. [II. ÚS 179/01](#), uveřejněný pod číslem 139/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2022, sen. zn. [29 ICdo 7/2020](#), uveřejněný pod číslem 9/2023 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

K povaze žaloby v projednávané věci.

22. Jelikož (žalobou vymezeným) předmětem řízení v dané věci byl požadavek žalobců, aby soud rozhodl, že dohoda o vypořádání společného jmění dlužníků je neplatná, je zřejmé, že nešlo (nemohlo jít) ani o spor předvídaný ustanovením § 271 odst. 3 větou druhou insolvenčního zákona (žalobci se nedomáhají zrušení usnesení, jímž insolvenční soud schválil takovou dohodu), ani o incidenční spor podle ustanovení 159 odst. 1 písm. c) insolvenčního zákona, když předmětem řízení není vypořádání společného jmění dlužníka a jeho manžela (dlužníků).

23. Skutečnost, že insolvenční zákon (výslovně) nepojmenovává (a neupravuje) spor zahájený žalobou o neplatnost dohody o vypořádání společného jmění manželů, však nebrání tomu, aby takový spor, jenž se zjevně týká majetku dlužnice (dlužníků), byl považován za incidenční spor podle ustanovení § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona.

24. Ani při tomto právním posouzení však nemohli být žalobci v řízení úspěšní, když (insolvenčním zákonem výslovně určeným) předpokladem pro to, aby mohlo být vyhověno žalobě podle § 159 odst. 1 písm. g) insolvenčního zákona, je existence naléhavého právního zájmu žalobců na požadovaném

určení. Přitom existenci naléhavého právního zájmu v tomto směru vylučuje samotná skutečnost, že požadovaným určením by nebyly odstraněny účinky pravomocného usnesení, jímž insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků.

25. Argumentace dovolatelky ohledně „neplatnosti“ a „neúčinnosti“ usnesení, jímž insolvenční soud schválil dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků, je nepřipadná již proto, že: a) označené usnesení bylo řádně zveřejněno v insolvenčním rejstříku v rámci obou insolvenčních řízení a doručeno zvlášť osobám, o nichž tak stanoví insolvenční zákon [ostatně, zvlášť a v písemné (tj. nikoli jen elektronické) podobě bylo doručeno též oběma žalobcům], a b) výhrady týkající se nedostatku „elektronického podpisu“ usnesení (řáděně) zveřejněného v insolvenčním rejstříku jsou v poměrech projednávané věci (z hlediska výsledku dovolacího řízení) právně nevýznamné. Vzhledem k odlišnostem ve skutkovém stavu je nepřipadný rovněž poukaz dovolatelky na závěry obsažené v [R 1/2014](#) (v tamních poměrech nebyl originál rozhodnutí soudcem podepsán).

26. K oprávnění insolvenčních správců dlužníků, jejichž úpadek je řešen konkursem, uzavřít dohodu o vypořádání společného jmění dlužníků, srov. výslovnou úpravu obsaženou v ustanoveních § 229 odst. 3 písm. c), § 246 odst. 1 a § 270 odst. 1 insolvenčního zákona, jakož i důvody rozsudků Nejvyššího soudu ze dne 31. 10. 2018, sen. zn. [29 ICdo 97/2016](#), a ze dne 12. 11. 2021, sp. zn. [29 Cdo 2797/2019](#), uveřejněných pod čísly 131/2019 a 71/2022 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

27. K důsledkům změny v osobě insolvenčního správce dlužnice (odvolání Ing. J. K. z funkce a jmenování T. I., v. o. s. novým insolvenčním správcem) v průběhu řízení před insolvenčním soudem na účastenství v tomto řízení, srov. např. obdobně důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. [29 Cdo 307/2014](#), uveřejněného pod číslem 64/2017, jakož i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 8. 2018, sen. zn. [29 ICdo 59/2016](#), dle kterých ke změně v osobě insolvenčního správce soud přihlédne při označení účastníků v záhlaví rozhodnutí, aniž by o takové změně musel jakkoli rozhodovat.

28. Konečně Nejvyšší soud doplňuje, že jeho judikatura je ustálena (i) v závěru, podle něhož skutečnost, že insolvenčnímu správci byla pozastavena činnost ve smyslu ustanovení § 9 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích, není sama o sobě důvodem pro jeho odvolání z funkce ve smyslu § 31 insolvenčního zákona. K tomu srov. např. usnesení ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. [29 NSČR 24/2014](#), uveřejněné pod číslem 135/2018 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek, v němž se Nejvyšší soud přihlásil k závěrům obsaženým v usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2011, sen. zn. [3 VSPH 237/2011](#), uveřejněném pod číslem 133/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

29. Jelikož se dovolatelce prostřednictvím uplatněného dovolacího důvodu nepodařilo zpochybnit správnost právního posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá, Nejvyšší soud (při absenci vad řízení, k jejichž existenci u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti – § 242 odst. 3 o. s. ř.), dovolání zamítl.